

DOMOVINA.

Tečaj
Lijeta

Lijeta
6

Vredništvo
na Travniku št. 277. L. nadate (one
skrbni list) za raspisivanje lista.
Prejemajo se na plačilo vsakega
opazila tudi v slovenskem jeziku.
Plača se za vsako natise, vsakega
gold, če se objavilo samo enkrat na
tisoč, če dvakrat, 6 gold, če trikrat,
10 gold, če štirikrat, 12 gold, če
krat 50: na vsak stompah.

TRAVNIK

za domače, slovenske in občne potrebe.

V Gorici, v pelek 7. februarja 1868.

Izhaja vsak petek.
Velja po pošti pošiljana za celo leto
3 gold., za pol leta 1 gold. 60 n., za
četrt leta 80 n. Kdor zamoli po
silo, plača za celo leto samo 2 g. 60
n., za 1/2 l. 1 g. 30 n., za četrt l. 70 n.
Narečena plačila in reklamacije naj
se pošiljajo vredništvu.
Posamni listi se prodajajo v Gorici
v kavarji M. K. Šeban, soji na Travni-
ku pa 5 goldov.

Politiški ogled.

Avstrija.

V ponedeljek 3. t. m. je sprejel prav. cesar dvo-
je deputacij: hrovaško, ki mu je poklonila zborovo
adreso in praško, ki se je prišla o neklih mestnih za-
devah pritožiti. Hrovaški je odgovoril med drugim cesar,
da ga veseli, da je že izbral zbor poslance, ki pojde-
jo v Pešt pogajati se z Ogrji za stran državno pravno
razmere, v kateri ima biti posihmal Hrovaško z ogersko
krono. Z lanskim kronanjem kakor že tudi po pragma-
tični sankciji da je državna enota (celokupnost) vseh
dežel pod ogersko krono vnovič urejena in to da je
zdaj podlaga javnemu pravu; med temi mejami daima-
jo zgodovinska zahtevanja in upravičeno želje zbora
hrvaškega podobno obveljati. — Praška je rekla, da bo
skrbno pazil na to, da se ne bo postavni autonomiji
škoda godila. Kar se tiče poveljnega jezika pri meščan-
skem krdelu, da je treba edinosti s poveljnim jezikom
v armadi, sicer pa, da to reč še enkrat ministerstvu
na razsodbo izroči.

— Predyčeranjim ste se podali Nju vel. cesar in
cesarica v Pešt.

— Govori se, da fml. bar. Filipović, namestnik v
Dalmaciji (ves vnot za Slovane), bodo semoral umak-
niti, druzemu namestniku, znabiti celo Lapenna-i. Se
tega bi manjkalo!

Vnanje države.

Spet pojde en oddelek Francozov z Rimskega

Podlistek.

Kos Arbauje.

Potopisne črte Maksimilijana I., cesarja mehikanskega.
(Dalje; gl. 1. 3.)

Vikar se nam je oritko čez težavne okolnosti
katoličanov pritožil. Zapuščeni, brez podpore, brez dna-
ra in tolažbe so popolnoma turški zvižaji izdani. Pred
turškim sodnikom kristjan svoje pravice ne doseže,
in odkod si ima pravice pričakovati? Tajili ne bomo,
da jim je Sultan v zadnjih letih marsikaj svobode,
marsiktero pravico dovolil; pa kaj to pomaga, če se
Sultanova volja še v Carigradu ne izpolnjuje, pa še manj
v daljnih pokrajinah, v ktere je postavljen paša brez
vse odgovornosti, ki, samo da vladi plačuje določen
znesek denarjev, vse po svoji volji obrne in obrača,
Če pa Paša že preveč grde vganja, ali, če ima
mogočnih nasprotnikov, odstavijo ga na mah od službe.
Navadno se umakne pa še hujemu, ki iz nova molze
svoji oblasti podvrženo deželo. Za voljo tega se pod
jarm sužnosti stlačeni kristjani raji ne pritožijo. Vzla-
sti pa je kristjanskim trgovcem obupati, ker jim Paša
vedno denar pull. Se ve, da vzrokov mu ne manjka,
pa ima tudi vso moč v rokah, da lahko kolikor hoče,
iztirja in kristjanu druzega storiti ni, kakor plačati.

Cerkve sozidati je v Arbauji prepovedano, in le
v slabih bajticah je dovoljeno sveto mašo brati; pa
tudi dnara ni, da bi jih zidali. Rim ne zamore izdat-
no pomagati, ker, kakor mati vseh katoliških kristja-
nov, mora tudi za druge skrbeti. Avstrija je edina ka-
toliška dežela, ki kaj pomaga, ter škofo in mnogo žup-
nikov plačuje, pa slabe finance ji tudi ne pripuščajo,

domni samo 2. brigadi ostanete še tam. — Govori se, da
ste se francoska in ital. vlada za stran Rimskega pora-
zumelo.

V Padovi so se 8. t. m. t. m. grozopolne reči godila.
Lani, 17. okt. že davno pred bitvijo pri Mantani (ki je
bila meseca novembra), so zaukazali sv. Oča papež,
da naj se po vsem katoliškem svetu v času 6 mesecev
(oziroma enoga leta) tridnevnic obhaja glade na
stisko, v kterih je sv. cerkev že davno in sicer s po-
sebnim ozikom na Poljsko, v mnogih škofjakh se
je ta tridnevna svečanost že lani opravila, v druzih
obhaja se še lo zdaj ali se bo še le obhajala. Uhl
dan le je bila v Vidnu, to dni je imela biti v Padovi.
Brezbožna prekušilska stranka v Italiji pa je razglasila,
da to tridnevnic so le zahvalnice za mantansko zma-
go; torej se jim njeni privrženci povsod vstavljajo, ali
vsaj nagajajo in zabavljajo. V Padovi so se postavili
na čelo tim takim protivnikom zapeljani vsoučiliščni
dijaki ter so hoteli poprej z grozenjem, potle djanaki,
s silo svečanost ubraniti. Grejo v veliko cerkev, ugaso-
je luči, pretijo dohovnom, razsajajo, pojejo Garibaldiyo
pesem itd.; tako obidejo vse cerkve, kjer se je imela
tridnevnic pričeti, povsod razpudijo duhovne in verne,
zadnjič prilomastijo tudi v duhovsko semenišče in tu
je bilo par hujer. Napadejo in začnejo pretepati duhov-
ne, in ker je bilo že davno očitno, da ni od nobene
strani pomoči pričakovati, ker je narodna straža nerod-
na bila in le gledala, pa nič storila, bih so duhovni
prisiljeni, braniti se sami. Pohujšljiva ta dogodka je
onaka uni v Veroni sv. Rešnj. Telesa dan 1. l. — Dru-
gi dan je vlada tridnevnic prepovedala in se razuj-
zdani mladini še prilizuje! Evo: svobodna cerkev v svo-
bodni državi! Evo omika! Ako italijanska vlada noče

da bi kaj več pomagala.

Komaj me je bil zapustil častivredni cerkveni po-
glavar, — stopi Barski Aga v mojo kabino. On ti je si-
rov človek z navadnim obrazom v prekrasni poši Ar-
navtski. Jopa je bila rudeča, s kožuho vino bogato olep-
šana, v lajbič je bilo zlato vsito ali vvezeno; ledja
so bila s pisanim šalom opasana, suknja je bila gubata,
dokolenke (kamašne) so bile bogato vezene, doma na-
rejene, na glavi je imel rudeč fos; — pa pri vsi tej o-
bleki, se mi je zdel le kakor strážaj kacega jutrovega
kneza. — Pogovarjala sva se po tolmaču. — Pogovor pa
me je spomnil na omotico, ki se nas loti, kedar gre-
mo čez kak visok most, tako nezložen in neprimeren
je bil. Vendar se mu je dobro zdelo, da sem ga hvalil,
da s kristjani dobro zayna.

Napasli in napili smo ga z različnimi sladčicami
s sadjem in Šampanjarjem. Ko se mu je bilo že za-
čelo pri nas dobro zdeti, in ko se je bil ravno diplo-
matski pogovor začel, prestraši ga grom topov, iz kte-
rih se je streljalo nad njegovo glavo, gospodu Vikarju
na čast, ki se je bil ravnokar od nasločil. Prvi trenutek
mu je šlo nekaj po glavi, kakor da bi bil izdan na
ptuji ladji, pa vendar se je kmalu to misel iz glave iz-
bil, in se mu je potem prav dobro zdelo, ko so pri lo-
čitvi tudi njemu topi zagrmeli. — Konzulatni opravilnik
mu je pa povedal, da ima tudi meni, ko ga v mestu
obiščem, 21 krat s strelom počastiti, in me na mest-
nih vratih čakati. V teh neomikanih deželah, v kte-
rih je očitno izkazovanje mogočnosti in veljave toliko
važno, je treba zgled Angležov posnemati, in kaj ta-
coga zaukazati; kajti le tako je mogoče imponovati. —
(Dalje prih).

ali ne more vsaj postav, ki jih je ona sama dala, izpolnovati, in reda vzdržavati, dozerela je zedinjena Italija res za osodo, ktera se ji od mnogih strani prerokuje.

Iz delegacij.

V ogerski delegaciji ste te dni dve interpellaciji pozornost zbudili, češ, da po kateri pravici se skupni ministri, „državni“ ministri imenujejo; ogerske postavo da ne poznajo „državnih“, ampak samo ministro za „skupno zadevo“. Ministerstvo je odgovorilo, da si z besedo „državno“ nikakih družih pravic ne prilastuje, kot tisto, ki so mu jih postavo odkazale, besede „državno“ pa da se bude v nemškem jeziku (*Reichsminister Reichskanzler*) tudi še nadalje držalo, Ogrri naj je pa, če hočajo, „skupno“ kličejo; to da je le jezikoslovna zadeva. — Samo na sebi bi to bilo otročerija, ko ne bi kazalo, kam na ogerski strani pes taco molli. Gotovo je, da vsaj levčarji ogerski na golo *osebno* svazo z — „*unmi deželami*“ (t. j. našimi) merijo, da bi namreč, razun cesarjevo osebo, čisto nič skupnega z nami ne imeli. — Sicer pa so se Ogrri že nekoliko bolj omečili: Privatno smejo hoditi v njih klubne soje tudi naši državno-zborni delegatje, in tudi naša delegacija je sklenila, da se povabijo Ogrri v njene klubne soje. Tako pridejo delegati vsaj privatno (nejavno, neuradno) med sabo v dotiko, in bodo imeli prilliko se o marsičem pogovoriti, preden pride v javnih sejah na pretres. — Kakor jo v zborih navada, pretresajo tudi v delegacijah vsako stvar popred izmed nju izvoljeni odseki. En odsek naše delegacije je svoje sporočilo o prvih dveh predelkih v poslednjem listu razkazanega predudarka že priobčil; kedar ogerski odseki svoja opravila dovršijo, Bog ve. Tako in tako pa se snide neki odloženi dunajski državni zbor 10. t. m., kakor je napovedano.

V prvo v Avstriji je dalo ministerstvo letos na svetlo *posnetek iz diplomatiških dopisov* o važnejših političkih zadevah evropskih. Temu posnetku pravijo pri nas „*ruđeča knjiga*“ (zato, ker je ruđečo vezana). Konstitucijska šega namreč tirja, da se vlada pred zborom opraviči s tim, da mu razpoloži dopise, da sam razvidi in presodi, zakaj je tako ali tako ravnila. Predložila se je ruđeča knjiga 4 t. m. obema delegacijama, ter obsega 158 dokumentov o nemški (luksenburški), italijansko-rimski in jutrovi zadevi ter o nekterih kupčijstvenih pogajanjih.

Dopisi.

Nabrežina 13. januarja. *) X V kratki dobi so se tukaj znamenita javna dela na korist in olepšavo naše vasi in cerkve dovršila. — Po prizadovanji našega mnogozasluznega gosp. župana T. G. in naših vrlih sosedov se je izdolbel v trdi skali sred vasi lep vodnjak, ki je 4 $\frac{1}{2}$ seznjev globok, 4 pa širok, lepo obzidan in pokrit, da nikaka nesnaga noter ne pade, in ob času suhote poleti sosede z mrzlo vodo ohladi. — Sozidalo se je tudi lepo poslopje za šolo in občinski urad; napravila se je drevesnica, ki je z mnogoterimi semeni obsejana; zagrabil se je velik kos občinskega pašnika za pogoizdenje Krasa; razdelilo se je med sosede nekoliko pašnika v obdelovanje; — poti po vasi in drugod so se s drobnim hrupčjem posule in zavnale; — groblje so se iz vasi spravile, in na njih mesto murbe usadile; — tudi na obeh straneh ceste, ki na železnično postajo drži, je drevje nasajeno. Poslopje za stanovanje gosp. vikarja se je tudi dostojno popravilo in z lepim vodnjakom iz sekanega kamna preskrbelo. Tudi na cerkev niso naši srčni sosede pozabili. Sezi-

dali so poleg cerkve nov žagrad (sakristija), zdajšali pokopališče in sred njega kapllico naredili; — Dali so v Vidnu uliti dobro ubrano zvonove; ukupili so lepe in glasne orgle z 19 premenj (registri); okinčali so cerkvo z veliko lampo in z dvema visokima zastavama iz damaška; naredili so lep in pripraven kratni kamn iz domačega marmeljna itd. Pravi le tako delajmo še zanaprej, vrli sosede, da pokážemo našim potomcem, da nismo spali; ampak napredovali. — Poslušajmo dobro sveto našega hvalevrednega gosp. župana, ki je v vseh zadevah prav zveden mož, in izvolimo si ga pri prihodnji volitvi spet za župana. — Prizadevajmo si pa še zraven tega, da dovažimo, česar še pogrešamo, namreč, da bo pristranski altar v cerkvi dodelan, in da se sozida vrh šole stanovanje učniku, ki se trudi za našo mladino ter se tudi v cerkvi s petjem in orgljanjem prav dobro ohladi. — Hvala komur hvala!

Iz Medame 26. januarja. (*Občinsko reči; — nova šola; — kosti in starine v zasutem vodnjaku.*)

Naša občina, ki je bila od l. 1849 Biljanaki katastralni (lokalni?) občini pridružena, postala je zdaj neodvisna in samostojna županija. Volitev novega obč. zastopstva in županstva je bila že 25. novembra p. l. Izvoljeni v starešinstvo so taki možje, od katerih se je nadjati, da bodo vsakozi pravični, in vneti za občno blagostanje. Kar se tiče uradovanja v občinskih zadevah, piše se veči del vse v slovenskem jeziku, akoravno marsikakemu starokopitnežu ni to po volji, pa tudi ni celó brez težave, ker so ljudje vajeni le laških uradnih dopisov. Z časom upamo, da bo že boljše, ko bo enkrat šola ustanovljena. V zadnji soji obč. zboru, pri kateri je bil pričujoč tudi naš okrajni predstojnik iz Karmina, gospod Winkler, se je med drugim tudi sklenilo, da se ima napraviti občinska ljudska šola, in da učitelj, ki bo imel 330 g. plače na leto, bo opravljal ob enem tudi službo občinskega tajnika. Po takem smemo se res boljše prihodnosti nadjati, samo da dobimo takega učnika, koji bo zmožen vsa tajniška opravila v domačem jeziku opravljati, kakor učitelj pa da bo skrbel za pravo omiko mladine na verski in narodni podlagi. Če nam pa dojde kak puhloglavec, koji bo po sedanjji šegi *) izšolan, in bi mladino, ne, da bi ji k pravi zreji pripomagal, marveč pokvarjal, bilo bi gotovo boljše, da bi šola kar ne bila vpeljana; in iz tega ozira ji naš kmet nekako nasprotuje, ker le za puhlo, posvetno omiko ne mara. Torej le na verski podlagi je prava omika in pravi napredek! Iz tega vzroka prosimo, da bi slavni konsistorij skrbel, da se, ko bo tukajšnja učiteljska služba razpisana, takemu mladenču podeli, koji bo v domačem slovenskem jeziku dobro izurjen, zraven pa da bo lepega, čednega obnašanja, da bo vsem v zgled in občini na čast. V tem ko o napravi šole govorim, ne morem si kaj, da bi tukajšnega neutrudljivega in občespoštovanega gospoda viteza Winklerja ne omenil, s kterim se smemo tukajšni Slovenci po pravici ponašati, ker nam je tukaj na laški meji prava skala v brambo proti laškemu navalu. Njegovemu velikodušnemu prizadevanju se moremo posebno zahvaliti, da se je naša samostalna županija ustanovila; po njegovem trudu in prigovarjanju se je enoglasno sklenilo, da se šola napravi**). Po njegovi velikodušni pripomoči, ki nam jo je na dan volitve blagovoljno obljubil, smo že dosegli marsikaj, kar gotovo brez njega ne bi bili dobili, in zapašamo se tudi zanaprej v vseh potrebah njegove zagotovljene nam podpore. Naj bo torej očitna zahvala izročena visokozasluznemu gospodu vitezu za njegov velikušni trud in izkazano nam blago pripomoč. Bog ga živi še mnogo mnogo let med nami v brambo in utrjenje naše onemogle narodnosti in očetnjave!

Dovolite, da še nekaj tukaj omenim. Ko je namreč o predlanski vojski vse mergolelo vojakov, niso tudi nas bili pozabili, in dali so nam med drugimi tudi eno kompanijo ženstva (Genie) v kvartir. Da so mogli imeti svoje vaje, bilo je dovoljeno, da se je iztrebil star vodnjak, koji je že od davnih časov bil zasut. Pa ko-

*) Na goriškem učiteljskem pripravništvu niso le odprli mende vrata „novi šegi“, kakorina se je n. pr. meseca sept. l. l. v učiteljskem zboru na Dunaji šopirila.

**) Dotična zasluga gosp. predstojnika vit. Winklerja priznava in čeni se dostojno — kakor smo po srečni naključji zvedeli — tudi na višem mestu.

*) Po naključbi zakasnjeno.

maj pridejo kako 4 sežnje globoko, najdejo vse polno kosti in črepij človeških in živalskih, eno kolo, eno bodalo in ključev. Pray zanimivo za deželno zgodovino bi bilo zvedeti, kako in v kakom stoletju se je moglo to zgoditi. Pravica je med ljudstvom, da je bil nekaj silen krvav boj v vaši, in da so takrat ljudi v vodnjak metali, in da valod tega so ga potem zasuli. Morda je bilo to, ko je Turek po naših deželah divjal. Važno bi torej bilo, ko bi se moglo kaj gotovega in zanesljivega o tem zvedeti. *)

Iz Novomesta 28. jan. A. F.—č. Pretekla nedelja je bila za to mesto zelo nesrečna. V saboto 26. t. m. gredo trije mizarški delavci (kšeli) zdravi in veseli spat, in kakó bi bili mislili, da jih ista noč na kraj groba spravi. Zavoljo mraza so si peč dobro zakurili; ker je bila pa že zelo poškodovana in spavница dobro zaprta, da ni nič zraka noter moglo, jih je dim skoraj zadušil. Ko jih gredo drugi dan klicat, najdejo vse tri skoraj mrtve. Poklicani zdravniki so jih z veliko silo zopet nekoliko oživili. Pa vsi trije so bili tako slabi, da so jih v sv. olje deli. Kar se je bilo bati, se je tudi zgodilo: Eden je sklenil svoje mlado življenje v nedeljo po noči, drugi v ponedeljek, tretji jopa nevarnost že skoraj preстал.

Tisto nedeljo, 26. jan., smo imeli še drugo nesrečo. Okoli dveh po polnoči nas prebudi iz trdega spanja plat zvoná in vpitje „ogonj“ „ogonj“! Pa k sreči ni bilo nič vetra, snega pa obilo, torej ni družoga zgorelo, kot en kozovec in slama, kar je bilo v njem.

V Volčah 30. jan. V nedeljo 26. t. m. je imela naša čitalnica prav zanimivo „besedo“, tretjo odkar je odprta. Žalilo nas je nekoliko, da povabljeni Tominci in Kanalci se je niso vdeležili. Najbrže jih je bil prebudi mraz zadržal. Vsaka „beseda“ očitno kaže, kako lepo naše društvo napreduje. Poli so sami domači pevci, fantje in fantiči, in sicer: 1) „Lepa naša domovina“, 2) govoril je predsednik ter naštel in popisal vse vrste nemškutarjev; povedal kaj nam hočejo in kako se moramo do njih obnašati. Vse je posnel iz Slov. Prijatelja I. 1862 str. 449—459. Bobanj silno budi, 4) Naš organist in učitelj petja je izvrstno deklamoval „Proklote grablje“, ktere je pa g. Jože Kenda predelal in v naše klube postavil. 5) Jaz som Slovan; 6) Kmečki fant je lično deklamoval Vilharjevega „župana“ 7) Tri rožice. 8) Drugi kmečki fant je deklamoval „Zaklad“, zložil S. Jenko, 9) Hoj Slovani! 10) Tretji kmečki fant je ravno tako lepo, kakor njegovi predniki deklamoval „Nestrohnelo truplo“ 11) Mati zakliče! 12) Govor g. Marka Vales-a je bil tako zanimiv in tehten, da bi tukaj celega podal, ako bi preveč prostora ne potreboval. Naj pa vendar nekaj iz njega posnamem! Motto: „Brez čakanja, brez zamude—Naj se novi hram ustvar—Naša dela, naše trude, Vzemi mati Slava v dar!“ Razložil je vrli govornik v vodu, kako vsi narodi napredujejo, da mi sami zaostajati ne smemo. Kakor iskra v kremenju je spala narodna zavest v našem narodu. Slavni Val. Vodnik je to iskro ukresal. V malo letih je postala velik plamen, kteremu moramo v čitalnicah drv dokladati. Potem je govornik lepo in malo ironično povedal, zakaj se imamo Slovenci zahvaliti Nemcem od ene, Lahom od druge strani. Ptujka kultura med nami da je podobna ptuji rastlini, ki v gorki izbi sicer raste, pa le medel, bled in slab sad obrodi. Boljši časi so nam nastopili. Spolnuje se prerokvanje slavnega Nemca Herder-ja, ki je tisti čas bilo le sanjarija in je zdaj resnica. Polagoma pa krepko hodimo. Pomislimo le, da več imamo zdaj že čitalnic, kot pred malo leti rodoljubov. **) Radostno premišljujem tedaj sedajnost, veselo v prihodnost gledam in lahko rečem: Še Slovenija ni zgubljena.

Ni zgubljena—k slavi vabi
Svojih sinov um in dlan;
Živa, krepka kmal' pozabi
Bolečine starih ran.—

Še Slovenija ni zgubljena!

13) H koncu so zapeli še: Bratje v kolo se ustopimo... in usedli smo se k večerji, ki je med zabavljicami in zdravicami prav dobro dišala. Bog daj veli-

ko takih in to timveč, ker imamo mož, kteri bi morali za moralnost narveč skrbeti, pa razuzdanosti po krahah potuho dajajo in zabavljajo čitalnici, v kteri se ni še nikdar nič porrednega pripetilo.

Pri tej priložnosti se čitalnica srčno zahvaljuje goriskim bogoslovcem in dijakom, ki so jej nekatere bukve podarili; pa se njim in družim rodoljubom tudi v prihodnje za blagovoljno podporo priporočuje. — Nako sobano kinčajo zdaj tudi že podobne treh slovanskih prvakov, ktere je zadnji „Slovan“ pri nesol,

V Kanalu 3. t. m. J. H. Preteklo nedeljo je napravila naša čitalnica besedo *Vodniku* na čast v dvorani gosp. stotnika Val. Jakopič-a. Evo program: 1) „Lepa naša domovina“ (pol zbor); 2) Govor o Vodniku, govoril g. Iv. Širca, učitelj, prav izvrstno; 3) „Moj spominok“, (Vodnikovo) p. zbor: 4) „Na straži“ deklamoval g. Lavoš. Furlani, učitelj v Ročinjju, krasno; 5) „Sabljo moja“, pol zbor, 6) Glediščna igra „Strast in krepost“, v enem djanju, igrali kanalski fantje jako dobro *) 7) „Slovan“, pol zbor. — Nar večja čast gro gospodičnana Ernestini Gurliatti-ovi in Terezini Rauter-jovi, kteri sta se pri igri vrlo dobro obnašali. Ako pomislimo, da vse to je bilo—v Kanalu, pritrđiti moramo občnemu mupuju, ktere se je razodevalo med priležujočimi po besedah: Kdo bi bil mislil, da bomo kedaj v Kanalu kaj takega videli?!

Domači novičar.

(*Vodnikova beseda v Gorici*.) Ne ene, deset „Domovin“ bi moral popisati, ko bi hotel in mogel dovedati vse, kar smo v nedeljo (2. t. m.) zvečer videli in slišali. To vam je bila beseda! Ti dijaci so res škrti—kakor naši ljudje pravijo. — Ko bi človek sam zraven ne bil, ne bi veroval, da v mladini taka umetnost tiči. Bili smo predlanskim v St. Petru, lani v Solkanu; čudili smo se petju, njihovemu in glediščnemu igranju — ali letos, — letos je pa že odveč. Pero, ki to piše, popisovalo je že marsikako veselico; vsakrat je še kaj našlo, čemur je bilo kos, ali takrat—takrat čuti, da je — protopo. „Dobro“, „vrlo“, „jako“, „izvrstno“, „krasno“, „odlično“ itd., to so že preveč porabljene in oguljene, preveč prozaične fraze; sram bi mi bilo, obratati to vsakdanje reke, vsakdanje to hvalisanje na „dogodek“, da, dogodek, kteri veliko globokejše in resnejše misli v meni zbuja. — Bilo je prvi teden februarja 1858. Prinesle so bile „Novice“ popis prve stoletnične svečanosti Vodnikove. Slovensčina na tuk. gimnaziji je bila takrat še peto kolo na vozu gimnazijskem; postavodajavcem in učencem se je zdela le kakor iz devete vasi pritirana, dolgočasna, nepotrebna tvarina. Kakor „virtus post nummos“, take so bili vajeni činiti naši dijaki slovensčino post — „kljukam.“ Dvojka, namreč, se ni še vstevala pri določevanju „glavnega redu.“ Od tod razlota in mladenost kajti, da bi bila narodna zavednost nesrečni šolski uravnavi pod pazduho segala, kdo bi bil kaj takega pričakoval takrat, ko je bila škopa leta 1848 že davno pogorela? Da bi pa vendar v kljub neugodnim okolnostim zavednost v mladini budil, ter vnel jej srcu za domači jezik in književnost slovensko, kaj storim? Začenem ji prebirati—se ve, da per nefas, ker to so bila allotria — omenjeni popis Vodnikove stoletnice v Šiški, misleč, da to vendar kaj zda. Hml Bob v steno! Sploh je ostalo vse mrzlo, kakor kamen; vsaj zdelo se je tako. Ali, kakor kaplja kamen izdolbe, tako so tudi kanije nadaljnega poduka in vednega spodbujanja izdolble v mladih srcih kamen slovnice nevednosti, narodne mladenosti in nezavednosti. Deset let je še le preteklo od tega in mladina naša je prestala na Svečnico preskušajo, ktera bo njej in domovini na večno slavo.

Po mnogoterih pogajanjih in vmesnih rečeh bilo je na zadnje določeno, da naj se dijaki višega gimnazija, kteri so mislili, kakor že dve leti poprej, napraviti besedo Vodnikovo sami, naslonejo raji na tukajšnjo čitalnico in pod njenim pokroviteljstvom in z njo vred to svečanost obhajajo. Ker je čitavnična dvorana premajhina, najela se je prostornejša Lotti-eva dvorana v Rabatišči. Mikavno je bilo že videti, kako so znajdeni

*) Bodalo, ali prav za prav sulka je že v tukajšnjem muzeju.

Vr.

**) To je res merilo napredka.

Vr.

*) Oder je bil tako lepo in ukusno narejen, da kaj takega ni Kanalu še nikar videl.

Pis

**) Živili Kanalci!

Vr.

mladeni pod vodstvom gosp. profesorja Fr. Rebeca gledišni oder napravljali in za olepšanje dvorane skrbeli. Bila je gledišna priprava ne le za silo narejena, kakor navadno o tacih prilikah, ampak okusna in primerna, kakor v pravem gledišči. In že to je za Gorico nekaj posebnega. Vso obilno množico pa je nelzrekljivo osupnilo gladko zvrševanje programa. Med gospemi so bile nekatere Benečanke (emigratkinje), ktere so v prvo slovenske glase slišale: tudi njim je bilo petje in vse jako všeč. Nar bolj pa so se čudili takemu neprickovanemu vspehu tisti, kterim je še zmiraj teško uveriti se, da so tudi naši glas kulturnim jezikom in nalogam kos. Program je ta-le: I. del. 1. Uvodni govor; (govoril prof. Rebec): 2. Triglav. Napov Flešmanov. (Pel dijaški zbor). 3. Zvon sila. (Deklamoval J. Koejančič, sedmošolec). 4. Vse mine. Narodna pesem. (Pel dijaški zbor). 5. Govor. (Govoril gosp. Valent. Klavžar, telegrafist, čitavničar). 6. Kdo je mar? Napov Ipavčev. (Pel dijaški zbor; vmea: solo, dvospov i četverošpov). II. del. 7. Novec za diplomu; šaloigra v onem djansi, poslovenil iz italijanskega in prenaradil F. Rebec. Osobe: Cvičnik, promoženi mož na Kranjskem; (igral VII.š. J. Dokleva) Vinko, bratranec Cvičnikov, (igral A. Forjančič VIII.š.); Dayorin in Božidar, Vinkova prajdaša, (igrala J. Koejančič VII.š. in F. Planinč VII.š., vsi 3 slušateljki univerzitatni, veseli drugi); Luka, Vinkov sluga, (igral St. Križnič VII.š.); 8. Staročeska. Napov Skroupov. (Pel dijaški zbor). 9. Venec slavjanskih posmi. (Pel dijaški zbor). 10. Prokleta krača. (Doklam. gosp. Ernest Klavžar, deželni uradnik). 11. Naprej! (Pel dijaški zbor).

V vvodnem govoru je razložil prof. R. pomen svečanosti z ozirom na dijake. — „Zvon sila“ je Umekov (Okiškega), samo lokalžen (na goriške razmere obrnjen).

Glavni junak v pesmi je bil naš mali starček Bertul—der Lutor des Gymnasiums. — Če pomislimo, da tacega originalnega šolskega sluga v celi državi ni, in pa kako da deklamator učeno šolsko šaro paroduje: mora se človek smejati, tudi ko bi bil na smrtni postelji. Dosihmal smo vedeli, da je K. izvrsten pevovodja, zdaj nam je pokazal, da zna biti tudi v deklamatoriki glasovodja. Val. Kl-r-jev zanimivo speljani govor je razlagal, zakaj da se spodobi, da Vodnika slavimo. Naj imenitniši del je bila šaloigra. Glavni nalogi sta imela Forjančič in Dokleva. Premalo je, če trdim, da sta za vsak javni odbr sposobna. Tudi uni 3 so se prav dobro odrezovali. Kralj šaljivih deklamatorjev gosp. E. Kl. (čitavničar) je vtisnil svojo satirično—podučno „kračo“ goto marsikomu — ne v želodec, — tim globokeje pa v spomin in srce. — Lesk in lik vsaj besedi bilo je petje, gladko, gibčno, krepko, milo, s kakoršnim se smot v Gorici samo naš dijaški zbor ponasati. Po besedi so imeli dijaki skupno večerjo. Vse se je napravljalo in vršilo pod odgovornostjo odbora čitavničnega in prof. Rebeca, kteri je bil v čitavnično—dijaškem dualizmu ad hoc pooblasteni delegat. — Gospode s kmetov in domače je bilo pri besedi obilno. Počastil jo je tudi namestništveni svetovavec gosp. baron Kūbek.

Na gradu goriškem res ne vihra še slovenska zastava, ali v Lotti-evi dvorani je postavljen spomnik aere perennior, s kterega sočki valovi napisu nikdar ne sperejo, nikdar ne zližejo.

(Današnja „Domovina“) je natisnjena z novo brzotiskavnico nar novjšega stroja iz H. Löser-jeve fabrike na Dunaji. V eni uri podaja 1400 iztiskov, t. j., toliko, kolikor bi jih z navadno mašino 20 delavcev v enem celim dnevu izdelalo. Delavcev ne potrebuje kot samo troje: enega, ki kolo goni, enega, ki papir na cilindru pripenja enega, da iztise prejema, kar lahko tudi kak deček opravlja. — Črnilo zajema sama po vsakem, ali vsakem 4. natisu, ali kakor se hoče.

Do sedaj je imela samo Paternolli-eva tiskarnica brzotiskavnico iz Pariza, pa drugači narejeno. Seitz-o

*) Trije vseučilišni tovaršiv Pragi storijo zvezo in pomagajo Vinko—la strica Cv. opehariti. Vinko je pisal stricu za denarje za rigorozo in diplomu; strica se polasti sum ter pride nenasdoma sam v Prago, toda zvit tovaršiv, klérnik eden dela univerzitatnega profesorja, drugi pa pedela, prekanijo ga, da takse na diplomu položi, pa jo naravnost dozdevnemu profesorju izroči. Stric odide; dijaki si napravljajo vesel dan, ali ko se javno k mizi useda, vrag se Cvičnik, posluša en čas za vrati, ter posneyši z njih spogovora, da sum njegov ni bil brez vzroka, račne razsjeti, zmerjali jih. V tem hipu pride juha v sobo, punf s palico po skledi, da se razleti na sto kosev. Bratranec in tovaršiv prosije Cv. kleče za zamero; z odpuščenjem je igra končana.

va mašina zaznamuje torej znamenit napredek, ter bo Seitz-ova tiskarnica zdaj lahko vsakoršnim naročilom mogla ustrezati urno, natančno in čedno.

(V Sobotnje za vikarja) pride g. Augustin Cuk iz Št. Tomaža.

— Nj. c. k. apost. veličanstvo je z najvišim sklepom od 26. januarja t. l. pri primorski viši deželni sodnji (v Trstu) izpraznjeno mesto svetovavca premisljivo podelilo svetovavcu okrožne sodnije v Gorici, dr. Alojziju Visini-u, kteri je že imel naslov in značaj višje-sodnijskega svetovavca. *)

— Za deželno-sodnijskega svetovavca v Trstu je imenoval minister pravosodja deželno-sodnijskega svetovavca pri okrožni sodnji v Gorici, g. Ferdinanda Huber-ja; po njem izpraznjeno mesto okrožno-sodnijskega svetovavca v Gorici pa je podelil pretorju (dosledmu iz Italije) g. Adolfu Mazeti-u.

(Razpisana je do 15. marca t. l.) po direkt. Gattli-u izpraznjena služba za zgodovino na gimnaziji goriški. Med drugimi se zahteva tudi znanje italijanskega in slovenskega jezika. — Glede na glavne državne poslave zanášamo se, da ta pogoj ne bo samo v razpisu moč imel.

— V saboto 1. t. m. zvečer so se prižgale na Travniku v prvo novo svetilnice na lepih železnih svetilnikih (kandelabrijh); četvero jih je, vsak ima po 4 svetilnice; podajajo se prav dobro.

— Preteklo nedeljo se je obhajala v farni cerkvi sv. Ignacija glavna letna svečanost bratovšine prav. Srca Marijinega. Pridigo popoldne je imel g. fajmošter blagoslov pa prrvz. nadškof.

— V Gorici se je ustanovilo tolovadsko društvo pod imenom: „Società goriziana di ginnastica, scherma e canto.“ Do danas (7. febr.) je bil čas vpisavati se. Udje morajo biti nar manj 18 let stari. — Do večeraj je bilo vpisanih že 300 deležnikov.

Zupanska zadeva.

Iz prijateljskega dopisa smo posneli to-le: Odsihmal dajajo župani sami dovolitev za ženitev. Potrebovali bi pa pristojnih blanketov (obrazcev). Kajti, če bodo vsak po svojem kopitu oblast dajali, morali si bodo omikani ljudje, kterim pridejo taki dovolitveni listki v roke, mnogokrat trebuch zvezati, da smeha ne počijo. Neko tako smešno dovolitev sem že videl ter mislil si: Oh, Bog pomagaj! **)

Drobtinca.

(Čuden župan.) Neki župan na Goriškem je sprejel v predarek občinskih stroškov tudi naročninski znesek za „Neue freie Presse“, toda mu pri pretresanju predelkov ni obveljalo. Kaj stori mož? Predloživši predarek deželnemu odboru pritoži se ter podpira pritožbo z razlogom, da, ker druge plače nima, naj bi se mu vsaj „Preša“ dovolila, da saj je ne bo bral on sam, temuč da bodo lahko tudi starešine v njegovi podnuki iskali in tudi drugi sosede, ter da mu bo to kakor uradni list itd. Se ve, da mu odbor tega zneska ni potrdil.

Umrli v Gorici.

od 1. do 2. jan. t. l.

1. Mihael Forchiesia, 77 l., berač, za starostju; 2. Marija Magdalena Dežori, 24 l., izženirja za vnet. pluć; Ursula Lorenzutti, 82 l., knetica, za starostjo; Mihael Bone, 67 l., čevljar, kronično drisko; Franc Habs, 10 m., miserja sin, za sušico.

Borsni kurs na Dunaji: 6. t. m. Metaliques 57:60; narodno posojilo 66:30; London 118:90 adžjo srebra 116:75; cekini 5:70.

Loterijske številke zadnjič vzdignjene: V Trstu 5 t. m. 12, 74, 65, 59, 11.

Listnica G. A. F. v N. Preporo za ta list.

*) Slišimo, da napravljajo meščani prošajo, da bi visoka vlada g. apclacijsk. svet, dr. Visini-a še na dalje za župana tukaj v Gorici pustila.

**) „Domovinino“ vredništvo radovoljno prevzame nalogo, dotične blankete pravilno vrediti. Prosimo za kak formular. Skušali bomo tudi pogovoriti se s tiskarjem, g. Seitz-om, da jih na svoje stroške natisne in da bodo pri njem na prodaj, kakor so že druga kopita za županstvena opravila.